

Bezoekadres
Weesperstraat 430
1018 DN Amsterdam

Postbus 12693
1100 AR Amsterdam
Telefoon 020 251 1111
Fax 020 251 1199
www.iba.amsterdam.nl

Gemeente Amsterdam Ingenieursbureau

Openbare Ruimte

Opsteller	Goedgekeurd en vrijgegeven	Paraaf	Datum
A van Huizen		<i>ah</i>	16/12/'13

Notitie

Datum 12 december 2013
Projectnummer 55741.100
Documentnummer *185704*
Behandeld door A. van Huizen
Doorkiesnummer 020 - 2511286
E-mail ahuizen@iba.amsterdam.nl

Bijlage(n)
1. Situatie plangebied
2. Situatie bominslagen 1940-1943
3. Situatie abattoir in 1945

Onderwerp Quick-scan NGE perceel Cruquiusweg /Zeeburgerkade

Inleiding

In verband met het opstellen van een bestemmingsplan is gevraagd een beknopt onderzoek ("quick scan") uit te voeren naar de mogelijke aanwezigheid of invloedssfeer van niet gesprongen explosieven (NGE's) voor een terrein gelegen tussen Cruquiusweg en Zeeburgerkade.

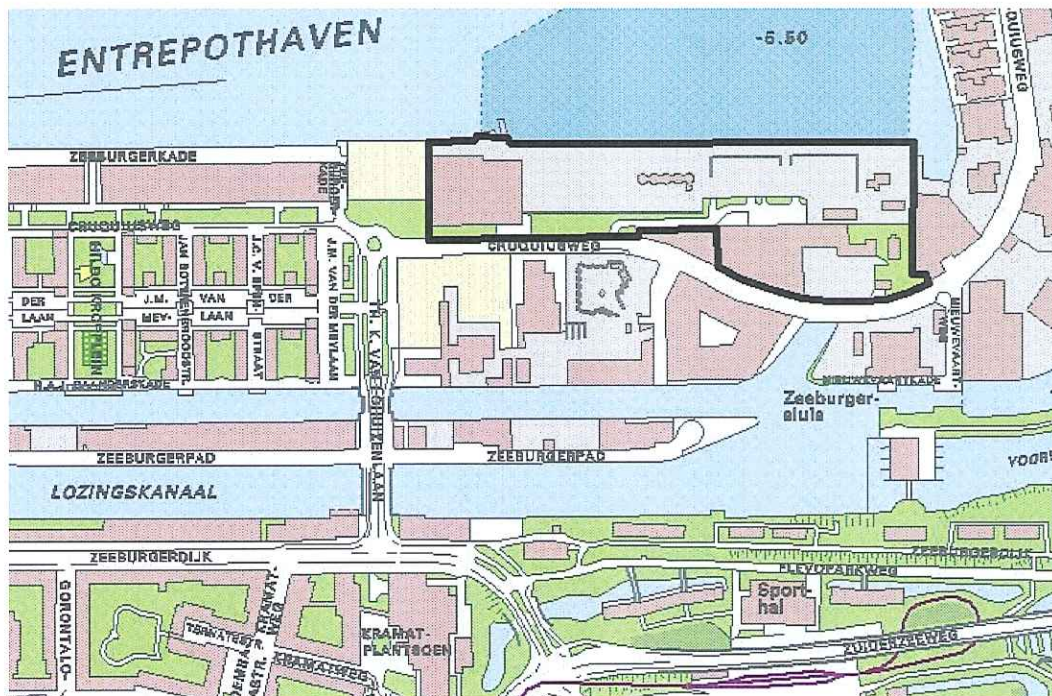
Het opstellen van het bestemmingsplan vindt plaats vooruitlopend op de uitgifte van percelen welke binnen dit plangebied vallen.

In deze notitie worden de beschikbare gegevens uit archieven van het NIOD en het Explosievenopruimingscommando alsmede het Stadsarchief samengevat.

Situatie

De locatie is gelegen tussen Zeeburgerkade en Cruquiusweg, ten oosten van de Th. K. van Lohuizenlaan. Het plangebied betreft de volgende percelen:

Cruquiusweg 67	ASD02 A 07390G en 07392G
Cruquiusweg 71	ASD02 A 07301G en 08129G
Cruquiusweg 77	ASD02 A 07267G
Tussen Cruquiusweg 77 en 89	ASD02 A 07266G
Cruquiusweg 89 en 91	ASD02 A 07202G
Cruquiusweg 97	ASD02 A 07203G gedeeltelijk
Openbare weg ged. (Cruquiusweg)	ASD02 A 08208G gedeeltelijk

Figuur 1. Situatie plangebied (bron: Atlas Amsterdam)

Historische gegevens algemeen

Een algemeen overzicht van de gebeurtenissen tijdens de Tweede Wereldoorlog is te vinden in "Bommeldingen 40-45" (tabel 1).

De meest nabij gelegen militaire gebeurtenis vond plaats op 3 juli 1943 ter plaatse van het abattoir.

Op wat grotere afstand viel een brisantbom naast loods Q op de Borneokade op 17 oktober 1941.

Verder is bekend dat het Oostelijk Havengebied een zogenaamd "Sperrgebiet" was. Het was door de Duitsers tot verboden gebied verklaard.

Tabel 1: Bommeldingen 40-45.

Datum	Omschrijving gebeurtenis
1940-07-25	Werkspoor
1940-10-07	Mij Nederland
1940-10-09	Javakada, loods E en loods Celebes, bominslag
	Werkspoor, bom in de montagehal
	Stoomschip Eems, brandbom overboord gegooid
1940-10-16	Sumatrakade, zes brandbommen
1940-10-16	Sumatrakade, pakhuis, brandbom
1941-04-12	Havengebied, Levantkade, 6 brisantbommen

Datum	Omschrijving gebeurtenis
1941-04-15	Havengebied, brisantbommen
1941-07-13	Sumatrakade, Celebes Madurapakhuis
1941-07-14	Sumatrakade, bom in loods Madura
1941-07-14	Artis, Von Zesenstraat en Linnaeusstraat
1941-10-17	Borneokade, naast loods Q, brisantbom
1943-07-03	Cruquiusweg 142, ruiten van fabriek vernield
1943-07-03	Cruquiusweg, abattoir

Bron: Stadsarchief Amsterdam.

Opmerkingen::

- Sommige (nachtelijke) gebeurtenissen worden dubbel gemeld op twee achtereenvolgende dagen;
- omschrijvingen van gebeurtenissen zijn overeenkomstig de benamingen in de brondocumenten.

Desondanks werd op het nabijgelegen toenmalige rangeerterrein De Rietlanden door de bevolking naar steenkolen gezocht die van kolenwagons of locomotieven waren gevallen. Bij zo'n zoektocht werd op 11 december 1944 de twaalfjarige Keesje Brijde doodgeschoten ter hoogte van de huidige inrit van de Piet Hein-tunnel.

Historische gegevens Rapportenboek

In de Rapportenboeken zijn de gebeurtenissen vanaf 25 oktober 1940 opgetekend. Op zaterdag 3 juli 1943 kwamen bij de centrale commandopost van de Luchtbescherming meldingen binnen van beschietingen met boordwapens. Een geallieerd vliegtuig mitrailleurde een fabriek aan de Cruquiusweg 142 alsmede het abattoir aan de Cruquiusweg en een gashouder van de Oostergasfabriek, die daarop in brand vloog. In het abattoir werden de hallen G en B getroffen door mitrailleurkogels met glasschade als gevolg. Er waren geen persoonlijke ongelukken. Een situatie van het abattoir ten tijde van de oorlog is bijgevoegd als bijlage 2.

Bommenkaart Luchtbeschermingsdienst

De Luchtbeschermingsdienst (LBD) heeft de bominslagen bijgehouden tot en met 17 juli 1943 en deze op een kaart gemarkeerd. Op die kaart zijn een aantal bominslagen vermeld in de Entreporthaven. Vrijwel zeker kunnen die inslagen gerelateerd worden aan de melding van een brisantbom op 17 oktober 1941. Verderaf van de locatie zijn bominslagen bekend in de Indische Buurt, op de Oostelijke Eilanden en bij de Verbindingsdam (bijlage 1).

Naoorlogse inventarisaties

Het Bureau Registratie Verdedigingswerken en de Dienst der Publieke Werken hebben na 1945 Duitse objecten geïnventariseerd. Op/nabij de locatie bevonden zich geen bunkers of dergelijke.

Acties Explosievenopruimingscommando Koninklijke Landmacht

Het toenmalige EOCKL heeft vanaf 1971 circa 1.400 acties uitgevoerd in de gemeente Amsterdam. Op 28 oktober 2003 is het EOCKL in actie gekomen op de locatie genaamd "Cruquiusweg 118" (werkopdrachtnummer 2003_1777).

Tabel 2: Acties EOCKL.

werkopdracht	Ligplaats	datum	
1997_1060	Borneokade	04-06-1997	
2003_1777	Cruquiusweg 118	28-10-2003	1 Trommel en 6 kleine brandbeveiligings-eenheden met explosieve activering

Bronnen: *Drongelen 2011, Meijers 2007 en T&A 2005.*

Het is niet bekend welk object is aangetroffen bij de actie op de Borneokade. De dossiers van het EOCKL zijn gearhiveerd bij het Semi-statisch archief in Rijswijk.

Conclusies en aanbevelingen

Op enige afstand van de locatie zijn vliegtuigbommen gevallen (Entrepotdok, Indische Buurt en Wittenburg). Dichterbij is het voormalige abattoir aan de Cruquiusweg gemitralleerd op 3 juli 1943.

Er zijn geen Duitse verdedigingsobjecten en/of munitieopslagplaatsen in de directe omgeving van het plangebied bekend.

Na de oorlog is het voormalige EOCKL (nu EODD) in actie gekomen op de eerdergenoemde locatie "Cruquiusweg 118". Het dossier kan desgewenst worden opgevraagd en ingezien.

Geconcludeerd kan worden dat er geen historisch feitenmateriaal is aangetroffen dat wijst op de mogelijke aanwezigheid van NGE's in de landbodem binnen de contouren of in de onmiddellijke omgeving van het plangebied.

Bronnen

BELD, I. VAN DEN (2004), Excel-bestand met gegevens over ontplofte, niet ontplofte en geruimde bommen. GVI 14 augustus 2004.

DRONGELEN, R. VAN (2011), Email.

HEIJDRA, T. (1994), Kadraaiers en havenkastelen. Geschiedenis van het Oostelijk Havengebied.

KORTHALS ALTES, A. (1984), Luchtgevaar. Luchtaanvallen op Nederland 1940-1945. Amsterdam: Sijthoff.

LUCHTBESCHERMINGSDIENST (1940-1945), Rapportenboeken van de Uitkijkdienst.

MEIJERS, A. (2007), Email december.

STADSARCHIEF AMSTERDAM (2013), Bommeldingen 40-45.

STIGTER, B. (2005), De bezette stad. Plattegrond van Amsterdam 1940-1945.

Amsterdam: Athenaeum-Polak & Van Gennep.

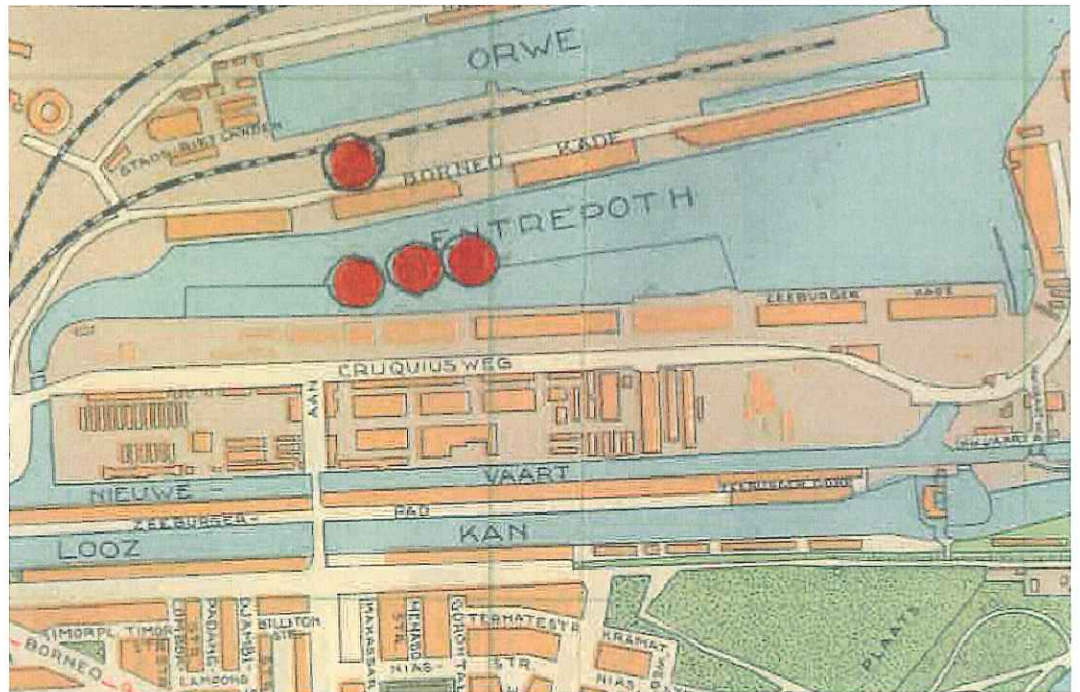
T&A SURVEY (2005), Vooronderzoek Niet Gesprongen Explosieven Tracé 2e Coentunnel en Westrandweg te Amsterdam e.o. Documentnr.: GPR 747-103 d.d. 26 januari.

ZWANENBURG, G.J. (1993), En nooit wast het stil Kroniek van de luchtoorlog boven Nederland.

Bijlage 1: Luchtfoto plangebied

Bijlage 2: Bominslagen 1940-1943

Bijlage 3: Situatie abattoir en omgeving in 1945

